Empenyent les fronteres

Dave Richards, Reading International Solidarity Centre (RISC)

Un elefant anglès

Quin tipus d'organització ajuda a organitzar una classe de salsa a l'aire lliure per a 250 persones, ven roba interior de cotó orgànic fabricada a l'Índia, acull bateigs i presenta notícies a la televisió estatal russa? Per als responsables de beneficència, el Reading International Solidarity Centre (RISC) és un centre d'"educació per al desenvolupament", que té per objectiu fer prendre consciència a la població, en general, sobre qüestions de desenvolupament. Tot i això, per als usuaris de l'edifici de 1.400 metres quadrats és més aviat com l'elefant proverbial descrit pels homes cecs quan parlen de la seva experiència. En l'intent per fer arribar qüestions com la globalització, el desenvolupament sostenible i els drets humans al gran públic, el col·lectiu responsable de RISC ha creat una empresa social innovadora i inusual que combina el desig de "canviar el món" amb la realitat de pagar factures i salaris.

Les activitats són molt diverses i reflecteixen la necessitat de donar suport a les comunitats locals i de tractar les qüestions globals que afecten tot el planeta. Inclouen:

- Organitzar la fira comercial més gran del Regne Unit
- Administrar el Global Café, que serveix menjar etíop guardonat, vins orgànics i cerveses de tot el món, i que ofereix espai per a exposicions
- Publicar recursos educatius
- Administrar sales de reunions i un centre de conferències, utilitzats per més de 350 empreses i organitzacions locals comunitàries
- Proporcionar espai d'oficina barat a organitzacions locals de voluntariat que promouen el desenvolupament comunitari i l'educació global
- Organitzar esdeveniments públics en què es posen en comú qüestions globals i en què s'ofereix una plataforma a les veus del "Sud" global, inclosos els tallers d'art
- Proporcionar formació sobre Ciutadania Global als professors
- Proporcionar experiència laboral als voluntaris
- Desenvolupar un jardí boscós i comestible a la teulada, que ha atret en processó equips de televisió, arquitectes i planificadors i el públic en general al Centre.

Els inicis

El RISC va néixer l'any 1984, en una època de gran confusió. Encara era ben patent el llegat de les greus revoltes del 1981 en diverses grans ciutats. Aquestes revoltes van ser conseqüència de les polítiques econòmiques neoliberals del govern de Thatcher envers les comunitats més desfavorides dels barris urbans, de la tensió racial i de la desconfiança en la policia i les autoritats. El 1984 el nombre d'aturats havia arribat als 3,3 milions i la vaga de miners d'un any de durada (1984-85) va trencar un dels sindicats més poderosos del país, cosa que va marcar un punt d'inflexió en la influència política del moviment sindical. El 1983 la protesta del Greenham Women's Peace Camp contra l'establiment d'una base de míssils nord-americana a la base aèria de Greenham Common (a prop de Reading) va atreure l'atenció internacional i va donar rellevància al moviment de les dones.

En aquest context, activistes del World Development Movement de Bracknell (una ciutat propera a Reading) van aconseguir finançament de la Unió Europea i del govern britànic (en el marc d'un programa per oferir oportunitats laborals a persones que patien atur de llarga durada) per a un projecte destinat a oferir educació per al desenvolupament a escoles i comunitats de Berkshire. Amb la base en una escola buida de Slough, el World Education Berkshire va bastir una aula mòbil en un autocar de dos pisos pintat de verd i rosa –els colors de la joventut i l'energia.

Es va crear un grup divers d'aturats de llarga durada –dones influenciades pel Greenham Peace Camp i les polítiques de gènere, homes i dones de minories ètniques preocupats per les polítiques racials, així com per altres perspectives "alternatives" –sexualitat, classe, medi ambient... Des d'aquesta varietat d'interessos i experiències es van dissenyar un conjunt d'activitats en grup destinades a rebatre els tòpics sobre els africans passius i famèlics, reforçats pel concert benèfic de 1985 de Bob Geldorf. Ja des del començament, el RISC es va comprometre amb anàlisis de la desigualtat global basades en la justícia i els drets i amb les estratègies apropiades per a fer-hi front, més que no pas amb el model de la caritat que encara perviu en les percepcions generals.

Quan el finançament governamental es va esgotar, un nucli de treballadors, en un esforç conscient per arribar a un públic diferent, va decidir buscar una seu central. El 1987, amb una subvenció de 1.000 lliures, una botiga georgiana i decrèpita a cinc minuts a peu del centre de Reading va ser transformada en oficina, sala de reunions comunitàries i botiga d'articles d'artesania, menjar, samarretes

compromeses i llibres sobre qüestions internacionals: havia nascut el Reading International Support Centre. Support perquè “Solidarity” es va considerar que era massa radical i que podia espantar finançadors potencials.

Durant aquest període van sorgir molts altres centres d’educació per al desenvolupament, cosa que va portar l’agenda del desenvolupament cap a les polítiques “alternatives” i a vegades radicals de raça, gènere i classe, provocades en part per l’impacte social i econòmic de l’aliança Reagan-Thatcher. Aquests centres reflectien l’experiència i els interessos dels grups i els individus que aportaven l’energia i el compromís per a convertir, amb molt pocs recursos, els somnis en realitat. Hi va haver moltes iniciatives de les branques locals d’ONGs per al desenvolupament nacionals com Oxfam o War on Want, inclosos mestres o voluntaris retornats del Voluntary Service Overseas que volien traslladar la seva experiència de treball amb comunitats pobres del Món Majoritari. En conseqüència, molts es van concentrar en donar suport al sector de l’educació formal, oferint a escoles i mestres formació i recursos per introduir qüestions de desenvolupament en el currículum. La publicació de materials educatius va esdevenir una àrea important de treball per a la que, a més, era relativament fàcil trobar finançament. El Regne Unit continua tenint una merescuda reputació en la producció de recursos sobre educació per al desenvolupament compatibles amb el currículum i que utilitzen mètodes interactius que atreuen nens i joves.

Treballant amb grups comunitaris

Tot i que el RISC continuava oferint suport al sector formal, no tenia un compromís ferm amb la tasca més difícil de treballar amb grups comunitaris. Això implica construir relacions a llarg termini que demanen molt de temps. Un element important de creació de confiança consistia en oferir gratuïtament sales de reunions a grups i a esdeveniments que reflectien les seves preocupacions i interessos. Gradualment va sorgir una fórmula exitosa, gràcies a un grup de voluntaris, a un augment important de la facturació de la botiga, a les subvencions d’Oxfam, a Christian Aid i a la Unió Europea. L’estoc de llibres es va incrementar, els voluntaris es van convertir en treballadors i la sala de reunions estava ocupada cada vespre.

Els tallers i les trobades sobre esdeveniments internacionals, que donaven veu a conferenciants del Món Majoritari, van ser un altre element clau. Un dels més destacats va ser un acte durant la Primera Guerra del Golf (1990-91) en què es van convidar dissidents israelians i iraquians, i el representant a Gran Bretanya de l’Organització per a l’Alliberament de Palestina, amb guàrdies del Departament

d'Interior i gossos rastrejadors inclosos!

El RISC va adquirir una reputació que posava en dubte el status quo de l'educació per al desenvolupament. El seu segon projecte finançat per la Unió Europea, Focus for Change, va encapçalar els esforços de crítica de les imatges estereotipades que oferien els mitjans sobre el Món Majoritari, incloses les imatges utilitzades per ONGs[1]. Això era el reflex d'un debat més gran sobre les polítiques de representació dels grups marginats per la societat majoritària. Les polítiques de raça estaven més desenvolupades al Regne Unit que a altres països europeus[2] i la pràctica educativa del RISC, consistent a utilitzar imatges, es va disseminar a través de les xarxes europees d'educació per al desenvolupament.

Un altre projecte que va desembocar en un conjunt d'accions abordava la polèmica qüestió de la sexualitat[3]. Molts professionals creien que no era apropiat posar sobre la taula la qüestió de l'opressió de lesbianes i gais en el context de l'educació per al desenvolupament. La deconstrucció de les assumpcions estereotipades ha estat un repte continu en molts dels treballs posteriors del RISC.

Altres iniciatives també van tenir èxit. El RISC va ajudar a posar en marxa el Reading International Forum, una xarxa de més de 80 grups locals amb participació internacional, des d'Amnistia i Greenpeace fins a diverses associacions comunitàries d'Àsia, Àfrica i el Carib. Amb suport del Reading Borough Council, el fòrum va organitzar el Reading International Festival, dues setmanes d'esdeveniments tan diversos com una actuació del còmic anarquista Mark Thomas i la sisena sessió de tallers sobre drets humans. Un altre esdeveniment important va ser la creació del Reading Refugee Support Group (RRSG) com a conseqüència de l'acte del RISC sobre la situació dels refugiats internacionals i la seva presència a la ciutat, moltes vegades oculta. L'RRSG és ara una part consolidada de la infraestructura social de la ciutat, els clients de la qual reflecteixen les pautes canviants d'opressió al món.

Durant molts anys el fòrum també va organitzar el Festival One World Tent at the Womad (World of Music, Arts & Dance), que va ser una part important de la vida cultural de Reading fins al 2006. Exposicions, tallers, parades, teatre, oradors i músics aportaven un to més seriós a l'hedonisme d'un cap de setmana d'estiu. Els records més entranyables inclouen un bou indi llaurant, l'alcalde de Reading esquivant un camp de mines abans que la princesa Diana descobrís les mines antipersona, i la ja mencionada classe massiva de salsa.

Cap al 1993 al RISC se li havia fet petit el seu local de lloguer. El canvi s'havia consolidat i les oficines estaven sobreocupades. Ja havia començat la recerca d'una nova llar, i finalment es va optar per una antiga llibreria, cortesia dels preus rebentats del mercat, un crèdit de la banca ètica Triodos i una subvenció de la Housing Corporation (la propietat incloïa tres pisos que van ser venuts a una associació d'habitatge). A primera vista semblava un acte de follia. Els plànols contemplaven una sala de conferències, sales de reunions, oficines, cafè, botiga… però fins i tot l'enginyer estava meravellat amb els millors exemples de putrefacció seca que mai havia vist, una colònia de coloms havia produït una capa de fems altament fèrtil en una cantonada de l'edifici, uns emprenedors *freelance* s'havien endut coure i plom, el cel blau (sempre que el temps ho permetia) es podia veure des de la planta baixa d'un edifici de tres plantes, les restes d'una *rave* i altres habitants temporals s'afegien a les ruïnes… i el projecte estava infracapitalitzat.

35-39 London St

El maig de 1996 va començar la recolonització del número 35-39 de London St. La història dels mesos precedents a la inauguració és millor oblidar-la, especialment la cancerígena reaparició de la putrefacció seca, l'inspector d'incendis, els constructors… Però el 17 de setembre, gràcies a l'esforç de dos constructors i de centenars de voluntaris que van empunyar martells, barrejar formigó i aplicar pintura… una gran festa d'inauguració va anunciar el naixement d'una nova era i un nou nom –"support" es va convertir en "solidarity" per reflectir millor el rol de l'organització. Ben aviat van aparèixer a l'ordre del dia de la reunió setmanal dels treballadors les preocupacions per l'estat dels lavabos d'homes, les catifes brutes, la seguretat pels bars nocturns i les dates límit de pagament de les quotes hipotecàries, a més de la planificació de tallers i campanyes comercials.

Havien passat tretze anys i gairebé no hi havia hagut temps de parar per respirar. S'havien demanat nous crèdits a Triodos per renovar el cafè i convertir els àtics polsosos en oficines addicionals i una llar per a la biblioteca d'artefactes. El model d'una empresa social amb un gran nombre de col·laboradors i una gran base d'ingressos provinents de subvencions, lloguer d'oficines, lloguer de sales i negocis a la botiga i el cafè implica el refinançament de quotes hipotecàries i el pagament d'un nombre creixent d'empleats, a pesar dels alts i baixos de l'economia.

No ha estat un camí fàcil i hi ha hagut algunes dificultats a causa del ràpid creixement de l'organització cap a noves àrees de treball, una falta d'experiència combinada amb l'estructura d'administració col·lectiva i, a vegades, una falta de

compromís per prendre decisions empresarials dures. Durant molts anys, el cafè, amb el canvi constant de personal a temps parcial que no estava tan compromès amb els ideals del RISC, va ser un pou de temps, energia i diners perduts més que no pas l'esperada "gallina dels ous d'or".

El RISC s'ha hagut d'adaptar al clima canviant del finançament. L'increment de la competència per al finançament en el sector del voluntariat i els canvis en els criteris utilitzats pels finançadors, especialment la Unió Europea, també han implicat fluctuacions en els ingressos. Tot i que els valors essencials s'han mantingut –crear consciència per promoure l'acció local per a la justícia global-, a les àrees de treball originals de justícia econòmica i suport a l'educació formal se n'hi han afegit d'altres. L'augment d'espai del nou edifici va permetre l'expansió del centre de suport a grups comunitaris i va permetre accedir a noves vies de finançament. Moltes organitzacions del sector del voluntariat tenien grans dificultats per trobar finançament per al treball de base i no tantes per a projectes específics. El RISC ha estat prou afortunat i s'ha assegurat un finançament de base a llarg termini per a les seves activitats de suport a la comunitat per part d'una organització benèfica local, la Earley Trust.

Les grans subvencions provinents de la Loteria Nacional (iniciades l'any 1994) van fer possibles noves reformes a l'edifici, la construcció d'un hort comestible al teulat i la millora de les instal·lacions del centre, especialment per als usuaris discapacitats. La loteria també va finançar la creació d'un lloc de treball de tres anys de durada per oferir formació i oportunitats d'experiència laboral als voluntaris que treballaven a l'oficina del RISC, a la botiga i en altres projectes.

Dimensió global i aprenentatge

Una altra gran font de finançament ha estat el Department for International Development (DFID), creat el 1997 pel nou govern laborista. Per primer cop les activitats d'educació per al desenvolupament en comunitats, escoles i, en general, en el sector de l'educació formal van rebre finançament governamental com a part d'una estratègia per a "donar suport al desenvolupament". El primer projecte finançat pel DFID, *Food for Thought*, va utilitzar el cafè com una eina de creació de consciència, amb exposicions sobre temes globals i àpats, en què es combinaven oradors del Món Majoritari parlant de temes que afecten els seus països amb menjar tradicional.

Un dels principals objectius del DFID ha estat incrustar la "dimensió global" al

currículum escolar del Regne Unit, amb la intenció d'assegurar que tots els nens siguin educats en temes de desenvolupament per tal que puguin "entendre els factors globals clau que determinaran la seva vida".

"Incloure la dimensió global en l'ensenyament significa que es poden establir relacions entre qüestions locals i globals. També significa donar oportunitats a la gent jove per examinar críticament els seus propis valors i actituds; apreciar les similituds entre les persones d'arreu i valorar la diversitat; i desenvolupar habilitats que els permetran combatre la injustícia, els prejudicis i la discriminació. Aquest conjunt de coneixements, habilitats i aprenentatges permetran que els joves prenguin decisions que els duguin a jugar un rol actiu en la comunitat global.[4]"

Els vuit conceptes clau continguts en l'esquema de dimensió global del DFID (ciutadania global, resolució de conflictes, diversitat, drets humans, interdependència, justícia social, desenvolupament sostenible, valors i percepcions) són tots elements que han estat sempre en el nucli del treball del RISC. Això significa que està ben posicionat per optar al finançament del DFID, que valora que es pugui mesurar l'impacte del seu finançament en les actituds i els comportaments.

Dos projectes recents il·lustren el valor de tenir un equip relativament gran d'educadors per al desenvolupament amb experiència, amb una gran varietat d'interessos i amb un rècord provat en la implantació de projectes innovadors –el *Global Schools*, projecte finançat pel DFID, i el *Growing our Futures* (GOF), inicialment finançat per la loteria nacional. Tots dos han obtingut uns resultats que han depassat totes les previsions, han creat interès a nivell nacional i han propiciat iniciatives encara més apassionants.

Com sabem que funciona?

Des del 2004, l'equip educatiu del RISC participa en el projecte GS amb una xarxa d'escoles locals. L'objectiu és desenvolupar un model d'escola global que propiciï la ciutadania global i el treball amb tots els involucrats en la comunitat educativa per integrar la dimensió global en el currículum. Amb això es pretén afrontar els problemes que comporta l'enfocament del "mestre especialista", adoptat per la majoria d'escoles que intenten incorporar iniciatives governamentals com la Ciutadania Global. Les enquestes han demostrat que la consciència i la comprensió són freqüentment incompletes o inexistents a causa de la falta de suport de la direcció, la formació inadequada i la mala comunicació interna. Com a

conseqüència d'això, iniciatives com la Ciutadania Global han acabat en els marges.

Una auditoria a fons sobre el coneixement i les actituds envers el Món Majoritari va posar les bases per a la planificació curricular i la formació dels mestres, l'equip de suport i l'equip directiu de cada escola. Una segona auditoria va revelar que els objectius de la iniciativa s'havien assolit amb èxit.

"… Aquest… va ser el millor dia que hem tingut en molt de temps, amb l'equip inspirat per l'abundància de recursos disponibles al RISC i les idees estimulants de la Ciutadania Global que l'equip educatiu va compartir amb nosaltres. Vam revisar la nostra pràctica com a escola, que havia de ser inclusiva i adreçar-se a la consciència global. Vam acabar aprovant i valorant bona part d'allò que estàvem fent però amb els ulls oberts per desenvolupar encara més la nostra expertesa."

Director, 2007

"En algunes escoles, Ciutadania Global s'hi va incrustar totalment: impacte en el currículum, en l'ethos escolar i en una gran part de la comunitat escolar d'alumnes, professors, assistents, directius, consell escolar, pares i visitants. A aquestes escoles, les respostes a les activitats d'auditoria indicaven canvis en les actituds dels alumnes en consonància amb els objectius de la iniciativa.

No obstant, en dues de les sis escoles, el repte d'involucrar tot l'equip en la iniciativa no es va assolir i Ciutadania Global no es va incrustar en l'escola. Les dimensions globals eren introduïdes per individus en algunes matèries, a vegades encasellades en els plans curriculars existents i sovint sense considerar els plans intercurriculars. On això va ser així no hi va haver un canvi mesurable en les actituds dels alumnes, i les respostes a algunes activitats indicaven que els estereotips dels alumnes s'havien reforçat"[5]

Els resultats del projecte *Com sabem que funciona? Eines per mesurar el canvi actitudinal* es van publicar el 2008. Se n'està fent una segona edició després que s'exhaurís una primera impressió de 1.500 exemplars. El model ha creat interès a nivell nacional, i algunes autoritats locals estan promovent ordres i una sèrie de cursos de formació molt concorreguts sobre Desenvolupament Professional Continuat per a ONGs i professors.

"El canvi actitudinal mesurat per un conjunt d'eines és un aspecte de l'aprenentatge que presenta reptes particulars per l'avaluació. Es tracta d'un

aprenentatge profund que ens interroga sobre qui som i com triem de viure les nostres vides. Aquest aprenentatge afecta als nostres valors al llarg del temps com a membres de la nostra comunitat i com a ciutadans nacionals i globals. Per enfortir l'espai que té reservat a l'escola és vital buscar vies d'avaluar-ne l'impacte, i afegir aquests resultats al nostre repertori d'estratègies d'avaluació. Aquests materials han estat provats i desenvolupats a través d'una experiència rigorosa, cosa que afavoreix les bones pràctiques en l'avaluació de l'aprenentatge que realment importa.

L'avaluació per a l'aprenentatge entén l'alumne com un soci actiu en el judici del progrés cap al conjunt d'objectius d'aprenentatge. Els professors necessiten prendre nota del progrés de l'alumne cap a aquests objectius per planejar els passos següents en el viatge de l'aprenentatge. Amb aquest conjunt d'eines els alumnes són tractats com a col·laboradors. El diàleg compartit que es crea gràcies a aquest enfocament pot alimentar la presa conjunta de decisions entre mestres i alumnes per tal d'establir com desenvolupar coneixement i aprenentatge tan efectivament com es pugui"[6]

Judy Dyson, assessora senior, Partnership Development & Extended Learning, Oxfordshire

El projecte següent, *From the margins to the mainstream: making the global dimension sustainable*, ha estat aprovat recentment pel DFID. Es centrarà intensament en una petita xarxa escolar per promoure el model GS entre les autoritats de nivell local. S'encoratjarà que adquireixin la responsabilitat d'integrar i promoure la ciutadania global i la dimensió global en les seves circumscripcions, i que afavoreixin el canvi de pràctiques en les escoles i entre els professors. Per això és essencial entendre la diferència entre "qualsevol activitat de ciutadania global/dimensió global" i "l'activitat efectiva de ciutadania global/dimensió global". L'evidència de l'impacte positiu que ha tingut a les escoles la ciutadania global/dimensió global efectiva en el coneixement, les actituds i la bona disposició per emprendre accions s'utilitzarà per influir en els qui prenen decisions. Un indicador d'èxit és fins a quin punt els socis fan explícit el seu compromís amb la ciutadania global/dimensió global, a través de les seves publicacions i pàgines web; incrustant-la en els seus programes formatius per a professors, assistents i directius; i promocionant-la a través de les seves xarxes regionals i nacionals. L'èxit d'aquest model es disseminarà a través d'aquestes i altres xarxes en la fase final del projecte.

Growing our futures

El segon exemple d'evolució d'una idea cap a una àrea de treball completament nova, però que hi està relacionada, és el projecte *Growing our futures*, que va començar com una solució per a les filtracions del sostre. La idea d'una teulada verda va guanyar adeptes a mesura que la recerca per Internet en mostrava els avantatges en termes de millora de l'acústica i de les condicions de climatització, a més de la reducció de les filtracions. Aviat es va fer evident que un hort no només ampliaria l'àmbit del treball educatiu del RISC, sinó que també permetria augmentar el finançament. La loteria nacional va recollir el guant i ens va concedir 34K Lliures amb una subvenció addicional de 13K Lliures del SEED, un finançador que assigna fons de la taxa d'escombraries a projectes medioambientals.

El disseny inicial per a l'espai de 200m^2 (32x6m) va sorgir de diverses sessions de pluja d'idees amb el col·lectiu: un hort que podia ser una eina per connectar allò local i allò global, incloent-hi el desenvolupament sostenible, així com la importància econòmica, cultural i històrica de les plantes. Vam col·laborar amb Paul Barney, un dissenyador permacultural local.

La permacultura tracta de "dissenyar espais humans sostenibles a través de l'ecologia i el disseny. És una filosofia i una aproximació a un ús de la terra que mescla microclimes, plantes caduques i perennes, animals, terra, aigua i necessitats humanes en comunitats productives intricades i connectades"[7]. El disseny es basa en els principis de l'hort forestal defensats per Robert Hart a la dècada dels 70. Hart es va inspirar en "l'horticultura de la llar" –un sistema de multicultiu molt estès als tròpics- que pot tenir més de 13 capes de vegetació. L'horticultura de la llar és una de les activitats d'ús de la terra més antigues, data de fa 7.000 anys i s'ha desenvolupat en resposta als problemes d'increment de la població i de disminució de la base de recursos. Hart es va meravellar de la productivitat i la diversitat d'aquestes petites parcel·les, i cita l'exemple de 3,5 milions d'horts de la llar a Kerala, Índia, que proveeixen la major part del menjar per a 32 milions de persones en una àrea de la mida de Suïssa. Va decidir traslladar aquests principis al clima temperat d'Anglaterra i ho va anomenar "horticultura forestal", però també paisatge comestible, permacultura, agrosilvicultura o silvicultura del menjar, tenen tots una ressonància de policultius perennes, que poden ser aplicats en diversos climes.[8]

El disseny té en compte cada aspecte del lloc i els edificis del voltant, i fa un ús total dels recursos locals. Per exemple, el centre produeix grans quantitats de

matèria orgànica que es composta i ajuda a alimentar les plantes, alhora que minimitza els residus. El paper utilitzat a les oficines és ric en carbó, mentre que les peles vegetals del cafè i les bosses de te de les sales de reunions són riques en nitrogen –la combinació perfecta per a la descomposició ràpida. En contrapartida, les herbes i les flors tallades s'utilitzen al cafè. L'aigua dels teulats del voltant es recull per al sistema de rec gota a gota que funciona amb una petita turbina de vent i amb energia fotovoltaica. L'arquitectura dura utilitza una combinació de materials reutilitzats, renovats i reciclats –bricks vells destinats a l'abocador, camins fets de taulons de fusta amb llenya als marges (residus dels arboricultors que sinó s'haguessin cremat), llits elevats i tancats fets d'avellaners i desmais locals.

La plantació utilitza una combinació selecta de plantes herbàcies perennes, arbustos, arbres i parres que s'uneixen per imitar un ecosistema de bosc amb múltiples capes. Això crea les condicions que afavoreixen una gran diversitat. Una vegada establerts, els horts forestals requereixen una mica de poda i molta recol·lecció des de principis de primavera fins a finals de tardor. També s'hi poden incloure les parcel·les de verdures convencionals. L'ús d'una parcel·la de 75mm de fems i plantes de coberta vegetal, com herbes i maduixes, ajuda a conservar la humitat i a erradicar les males herbes.

Des del principi, l'hort es va concebre com una eina per comunicar el missatge local-global del RISC a un públic més ampli. Des d'aquest punt de vista ha estat un èxit indiscutible. Té uns 750 visitants l'any, la majoria a l'estiu. Durant una època, l'entrada es deixava oberta per tal que la gent pogués fer-hi una ullada, però hi entraven drogaddictes, i ara s'obre per escoles i grups d'horticultura amb cita prèvia, i al públic general durant els caps de setmana de l'estiu com a part de la National Gardens Scheme, que recapta diners per a la cura i la recerca sobre el càncer. A més, els grups que utilitzen les sales de conferències i reunions del RISC utilitzen freqüentment l'hort com una sala de descans o respir de les intenses activitats de taller. Els artistes que fan performances també han utilitzat algun cop l'hort per a les seves produccions.

Els visitants poden fer una visita guiada on s'expliquen els principis en què es basa l'hort i les històries sobre algunes de les plantes favorites. L'última és el blat Emmer, *Triticum dicoccum*, domesticat per primer cop durant la mitja lluna fèrtil fa 10.000 anys, i que va ser la base de diverses civilitzacions. Els materials d'interpretació s'han anat millorant –tots els panells d'informació són resistents als raigs solars, hi ha etiquetes detallades que n'enumeren els usos i fulletons. S'han

afegit nous elements a l'hort que evidencien les tècniques d'horticultura sostenible –sifons per a buidar l'aigua dels banys, sistemes d'irrigació de baix cost alimentats per la pluja que utilitzen contenidors de 200 litres que originalment s'utilitzaven per importar conserva de mango de l'Índia i tuberies poroses fetes de pneumàtics de cotxes reciclats.

L'hort ha esdevingut un exemple de la vida urbana sostenible, una il·lustració de solucions pràctiques per als reptes desalentadors que ens crea el canvi climàtic global i "la maximització de tot" (energia, aigua, menjar…)[9]. Tot i que les tecnologies de baix cost i els mètodes simples estan ben establerts entre els advocats de la vida sostenible, el fet d'afegir-hi la dimensió d'un bosc comestible que creix en una teulada enmig d'una ciutat atrafegada ha captat l'atenció dels mitjans. Regularment apareixen articles en revistes de jardineria i a les seccions d'estils de vida dels diaris dels diumenges, així com a programes de televisió de Rússia, França i el Regne Unit.

Teulats urbans verds i ciutats en transició

Una altra categoria de visitants són els professionals que estan interessats en els teulats verds. Obrim durant la Royal Institute of British Architects' (RIBA) Architecture Week i rebem riuades d'estudiants, supervisors d'instal·lacions i altres persones interessades en el camp en expansió del paisatgisme sostenible –i en particular les parets i teulats verds i el Sustainable Urban Drainage (SUDs). Més recentment, s'ha incrementat l'interès en l'aspecte del conreu de menjar, com a part d'una estratègia per promoure estils de vida saludables i reduir les extensions de cultiu encoratjant l'agricultura urbana[10].

Un resultat inesperat és que ara el RISC s'ha vist arrossegat cap a Iniciatives de Transició[11] i cap a la xarxa internacional d'agricultura urbana[12], i l'hort apareix a exposicions i comunicacions presentades a conferències. Tot i que la promoció del desenvolupament sostenible sempre ha estat un element clau del treball del RISC, l'hort li ha donat una nova dimensió en base al compromís amb comunitats locals. L'enllaç entre solucions globals i locals s'ha fet més tangible i ha afegit força i credibilitat al treball solidari de l'organització.

L'hort s'ha incorporat a l'àmbit de l'educació formal del RISC. Les activitats per nens s'han concebut per animar-los a explorar l'hort i descobrir la importància de les plantes. Demanar-los que busquin la planta que els podria enverinar és una manera infalible de captar les ments dels joves. Les fulles de la phytolacca americana minen

el sistema immunitari, però als EUA les toxines es neutralitzen coent-les i venent les fulles en conserva, que s'assemblen als espinacs, com a amanida de poke, cosa que va inspirar el hit de 1969 de Joe White, *Polk salad Annie*, que formava part del repertori dels 70 d'Elvis Presley. Una conseqüència del nostre treball educatiu ha estat la construcció d'horts forestals inspirats en el model del RISC a algunes escoles, actualment nou, tot i que tots en terra ferma.[13]

Els participants als cursos de l'Initial Teacher Training and Continuing Professional Development, impartits pel RISC, visiten l'hort com un exemple de com les terres de les escoles es poden utilitzar per unir les estratègies governamentals per a les escoles sostenibles i l'aprenentatge a l'aire lliure. Des del 2006, el Department for Children, Schools and Families (DCSF) ha promogut la seva xarxa per a les escoles sostenibles.

"El desenvolupament sostenible és una manera de pensar en com organitzem les nostres vides i el nostre treball –incloent-hi el nostre sistema educatiu- per tal de no destruir el nostre recurs més preciós, el planeta. Des de la sobrepesca fins a l'escalfament global, el nostre estil de vida està creant una càrrega al planeta que no es pot sostenir.

Ciutadania Global i el currículum escolar

"Les coses que abans es donaven per descomptades, com un subministrament segur d'energia o un clima estable, ara no semblen tan permanents. Necessitem ajudar la gent de tot el món a trobar solucions que millorin la seva qualitat de vida sense acumular problemes per al futur, o sense impactar injustament en les vides dels altres. El desenvolupament sostenible significa molt més que reciclar ampolles o donar diners a les institucions caritatives. Significa pensar i treballar d'una manera profundament diferent"[14].

La Dimensió Global és una de les vuit entrades i per això aquesta Xarxa ens ofereix una oportunitat ideal d'integrar la ciutadania global al currículum. La Xarxa per a les escoles sostenibles també concorda amb una altra iniciativa governamental llançada el 2006, el Learning Outside the Classroom Manifesto, que afirmava que l'aprenentatge fora de l'aula construïa ponts entre la teoria i la realitat, les escoles i les comunitats, els joves i el seu futur"[15].

"L'educació no és una cosa per guardar en una capsa, fins i tot si la capsa té forma d'aula. L'hàbit d'aprendre, la necessitat de saber més, es desenvolupa quan ens

sentim inspirats. El món de fora de l'escola és ric en inspiració i revigoritza constantment allò que succeeix dins l'aula. És la font de tot coneixement –sobre la nostra història, sobre la nostra cultura, sobre el nostre lloc al món natural i les nostres relacions amb els altres. Aquest flux bidireccional es pot incrustar en l'educació de cada nen i amb comoditat en qualsevol ethos escolar."[16]

Com a conseqüència d'aquestes iniciatives les escoles veuen cada cop més els seus terrenys com una "aula a l'exterior" pel seu gran potencial com a recurs d'ajuda en totes les assignatures del currículum, a més de concordar amb dos altres programes governamentals –Healthy Living i Every Child Matters[17]. Les parcel·les de les escoles són cada vegada més populars, especialment a les escoles de primària. Organitzacions nacionals benèfiques d'horticultura com la Royal Horticultural Society, la Garden Organic and Soil Association així com les iniciatives amb suport governamental –Growing Schools i Learning from Landscapes- han desenvolupat recursos en línia excel·lents per ajudar les escoles en les habilitats pràctiques de conreu de fruites i verdures, així com assessorament sobre com es poden integrar al currículum.

No obstant, navegant per aquestes pàgines web, s'observa una omissió majúscula –la dimensió global. Hi ha hagut unes quantes iniciatives, com *Gardens for Life*, d'Eden Project, o *Mission nutrition*, del Save the Children Fund en col·laboració amb Blue Peter, que donen algunes idees sobre l'ús de les parcel·les escolars com a punts de partida per a l'exploració de temes globals, però hi ha molt pocs recursos que ajudin els professors a fer connexions entre el conreu de menjar en clubs escolars d'horticultura i les cadenes de subministrament de menjar, el canvi climàtic i l'exhauriment del petroli. L'horticultura escolar en té prou amb compostar i aprendre a conrear verdures saludables. Aquestes són activitats vitals i importants que formaran els nostres nens "a prova del futur", però és una oportunitat perduda per capacitar els nens i joves per entendre la dimensió dels reptes que afronta la raça humana, i el seu rol com a part de les solucions.

Sir John Beddington, l'assessor científic en cap del govern, ha alertat recentment de la possibilitat que el món sigui consumit per la "tempesta perfecta" cap a l'any 2030 com a conseqüència d'una població global d'uns 8.000 milions de persones combinada amb un augment de la demanda de menjar, aigua i energia, amb un rerefons de canvi climàtic global. El resultat és probable que sigui una migració en massa, conflictes civils, guerres pels recursos i gent amb fam.[18] La seva anàlisi es fa ressò d'una comunicació de la Cabinet Office Strategy Unit del 2008 en què s'analitzen qüestions d'alimentació, des de la cadena global de subministrament

fins a la salut del consumidor i les implicacions del canvi climàtic.[19]

Potencialment, les parcel·les escolars de verdures orgàniques, que produeixen menjar poc calòric a partir de les restes compostades de la cuina, aigua de pluja, i que estan construïts amb materials reutilitzats o reciclats, són un trampolí ideal per desenvolupar un coneixement pràctic de com seria un futur sostenible. En el món d'una tempesta perfecta imminent, la qüestió de la seguretat alimentària uneix la gent i les comunitats de tot el món.

Un centre per al canvi que promou parcel·les escolars/comunitàries locals-globals

El RISC acaba de començar dos nous projectes que uneixen aquests elements. El projecte *Food4Families*, finançat per la Big Lottery, crearà 15 noves parcel·les escolars/comunitàries a Reading durant els propers tres anys. Això permetrà matar molts ocells d'un sol tret –els nens i els seus pares aprendran habilitats de conreu, introduiran productes frescos a la seva dieta i aprendran a viure de manera sostenible, mentre que les escoles integraran l'aula de l'exterior al currículum a través d'activitats pràctiques. Ja s'ha començat a treballar sobre el terreny per demostrar la validesa del model en la consecució d'una de les entrades de Sustainable Schools: la cohesió comunitària. En paraules d'un dels directors que hi participen, "Hem intentat comprometre els pares durant molts anys. Per primer cop, el projecte de parcel·les ha motivat els pares per participar amb els seus fills en activitats escolars". D'això se'n fa ressò una de les mares, "Està bé que els nens i els pares s'impliquin –podem fer coses junts i això continua a casa".

La *Global School Gardens Network* és un altre projecte de tres anys, finançat pel DFID, però d'abast nacional. Amb socis, Garden Organic, Food for Thought i la Federation of City Farms and Community Gardens, el RISC treballarà amb horts escolars pilot de tot el país, explorant maneres de fer la connexió entre el conreu de patates o mongetes als seus horts i el conreu de plàtans o tapioca a horts d'altres llocs del món. Com s'asseguren nens i persones de tot el món el creixement de la seva collita, com els impacta el canvi climàtic, la liberalització del comerç els ofereix noves oportunitats per incrementar ingressos en un mercat globalitzat o genera amenaces provinents de les importacions més barates? Una web propagarà exemples de bones pràctiques i recursos per donar suport a aquesta dimensió global.

Un element clau serà oferir exemples d'agricultura sostenible al Món Majoritari, com

per exemple la transició cap a la producció orgànica a què el col·lapse de la Unió Soviètica i el seu proveïment barat de petroli va forçar Cuba, que ha tingut un gran èxit. Així com Robert Hart i altres permaculturistes s'han inspirat en el ric patrimoni de les agricultures tradicionals, tenim molt per aprendre de les comunitats que han estat forçades, per raons d'història o geografia, a obtenir el màxim a partir de recursos limitats i a treballar amb sistemes naturals més que no pas intentar forçar-los a ser una potència industrial.

Durant els últims 25 anys, el RISC ha passat de ser un projecte a ser una organització que fa contribucions a iniciatives locals, nacionals i internacionals per fer possible un altre món. És un estudi de cas sobre com una organització pot perseguir aquest objectiu a través del canvi en les condicions polítiques i econòmiques. L'element clau per assegurar-se la supervivència durant els moments difícils ha estat el compromís del col·lectiu, la bona disposició per al sacrifici personal de temps i diners per a un bé superior, l'habilitat per continuar empenyent les fronteres d'allò que constitueix "l'educació per al desenvolupament" i formular projectes innovadors que atreguin els finançadors. La mesura de l'èxit és l'impacte de la feina feta, des de la conversió de Reading en un poble firal fins a l'hort del teulat seleccionat per l'Observer Ethical Garden Award l'any 2009. Molts "centres per al canvi" similars creats durant els 90 per activistes socials del país no han tingut tanta sort.

A mesura que el grup original de pioners va arribant a l'edat de jubilació la pregunta és: com es pot mantenir la visió, l'energia i el compromís que ha portat l'organització tan lluny per afrontar els grans canvis que ens deparará el futur? Aquest és un repte que afronten moltes altres organitzacions que van emergir de la resistència contra l'economia neoliberal de Reagan i Thatcher i de l'adveniment de l'era del feminisme i l'ambientalisme. Aquest serà el repte més gran de tots.

Notes

[1] Sally Meachim, Dave Richards & Olukemi Williams *Focus for Change: class, gender and race inequality & the media in an international context* RISC, 1992

[2] Peter Fryer *Staying Power: The History of Black People in Britain* Pluto Press 1984

[3] Andrew Brearley, Anne Cronin & Barbara Lowe, *Human Rights for All? a global view of lesbian and gay oppression and liberation*, RISC, 1992

[4] *Developing the Global Dimension in the school curriculum* DFID, DfES, QCA and DEA, March 2005

[5] Barbara Lowe, *Embedding Global Citizenship in Primary and Secondary Schools: developing a methodology for measuring attitudinal change* , in International Journal for Development Education and Global Learning, Vol 1, No 1 October 2008

[6] Liz Allum, Barbara Lowe & Louise Robinson *How Do We Know It's Working? a toolkit for measuring attitudinal change in global citizenship from early years to KS5*, RISC 2008

[7] Bill Mollison and Reny Mia Slay *Introduction to Permaculture*, Tagari Publishers, 1991

[8] Robert Hart *Forest Gardening* Green Earth Books 1996

[9] Richard Heinberg *Peak Everything* New Society 2007

[10] *Edible Cities – A report of a visit to urban agriculture projects in the USA*, London Food Link 2008

[11] Rob Hopkins The Transition Handbook: From Oil Dependency to Local Resilience Green Books 2008

[12] Andre Viljoen, *Continuous Productive Urban Landscapes: Designing Urban Agriculture for Sustainable Cities*, Architectural Press, 2005

[13] Dave Richards, *The Outdoor Permaculture Classroom*, Permaculture Magazine, Number 54, 2007

[14] *National Framework for Sustainable Schools: the eight doorways* DfES 2006

[15] *Learning Outside the Classroom Manifeto* DfES, 2006

[16] *Out of-Classroom Learning* Real World Learning Partnership, 2006

[17] Every Child Matters: Change for Children és un programa governamental del

Regne Unit iniciat el 2004 després de la notícia de la mort de Victoria Climbié. La noia va patir abusos i va ser torturada espantosament fins a morir per la seva tia àvia i la seva parella. És “una xarxa nacional per tal que els programes de canvi local construeixin serveis entorn de les necessitats dels nens i joves, maximitzin les oportunitats i minimitzin els riscos. Els serveis que arriben a cada nen i jove juguen un rol crucial en el canvi d’enfocament: cal passar d’afrontar les conseqüències de les dificultats en les vides dels nens a evitar, en primer lloc, que les coses s’espatllin. La transformació que necessitem només es pot aconseguir a través del treball conjunt dels líders locals en col·laboració amb les comunitats locals en un programa de canvi” Healthy Living Strategy, iniciat el 2008 pel govern del Regne Unit, dóna suport a tothom que opta per vies saludables que redueixin l’obesitat, especialment entre els nens. L’objectiu és que el 2020 la tendència creixent de l’obesitat i el sobrepès entre els nens es revertirà als nivells del 2000. Les taxes d’obesitat entre els adults també milloraran.

[18] Paper presented at SDUK 09: Time for Change, 19 March, 2009

[19] Cabinet Office Strategy Unit, *Food: an analysis of the issues,* January, 2008

Traductor: Xavier Besalú.